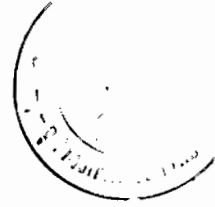


เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง



ความมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษา

ความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมทำให้นักการศึกษาคิดหาแนวทางใหม่ในการจัดการเรียนการสอน เพื่อให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพราะนักศึกษามีความเชื่อว่า การศึกษาทำให้คนเปลี่ยนแปลงและปรับปรุงตนเองเพื่อให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม วิทยุ สาทร¹ ได้ให้แนวคิดที่ว่า "การศึกษาคือ การพัฒนาความสามารถทัศนคติ พฤติกรรม ค่านิยม และคุณธรรม เพื่อให้บุคคลเป็นสมาชิกที่ดีและมีประสิทธิภาพของสังคม" วิชาสังคมศึกษาเป็นวิชาหนึ่งที่มีมุ่งให้บุคคล เป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ลี² ได้ให้ทัศนะว่า สังคมศึกษาเป็นวิชาที่เกี่ยวกับสภาพพฤติกรรมทางสังคมของมนุษย์ พฤติกรรมนั้นอาจจำแนกได้เป็น ทางศาสนา เศรษฐกิจ และการปกครอง พฤติกรรมนี้จะมีอยู่ในทุก ๆ แห่งที่มนุษย์อาศัยอยู่ทั้งในอดีตและปัจจุบัน การศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์ในอดีตจะช่วยให้เข้าใจสภาพปัจจุบัน และเห็นแนวทางที่จะเปลี่ยนแปลงในอนาคต เพราะพฤติกรรมของมนุษย์นั้น หมายถึง ความคิด ความรู้สึกที่จะออกมาในการพูดและการกระทำ ซึ่งรวมทั้งการศึกษาศาเหตุของพฤติกรรมและผลที่จะเกิดขึ้น ตลอดจนคุณค่าของเหตุการณ์ ขอบเขตพฤติกรรมของมนุษย์จะขึ้นกับเวลา ความคิดรวบยอด และค่านิยมของแต่ละบุคคล

จากความหมายของวิชาสังคมศึกษา ทำให้เห็นว่าวิชาสังคมศึกษาจะช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว และมองเหตุการณ์รอบคอบอย่างมีเหตุผล เฟรนเคิล³ ได้กำหนด

¹วิทยุ สาทร, "ความมุ่งหมายและความคิดรวบยอดทางการศึกษา," วารสารจันทร์เกษม, 12 (มกราคม - กุมภาพันธ์, 2516), 6.

²John R. Lee, Teaching Social Studies in the Elementary School (New York: Macmillan Publishing Co., Inc., 1974), pp. 7-8.

³Jack R. Fraenkel, Helping Students Think and Value: Strategies for Teaching the Social Studies (New Jersey: Prentice-Hall, Inc., 1973), pp. 17 - 21.

ความมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษาว่า ควรครอบคลุมสามด้าน คือ

1. ความรู้ ประกอบด้วย ข้อเท็จจริง แนวคิด กฎเกณฑ์ทั่วไป และ หลักการ

2. ทักษะ ได้แก่ ทักษะในการคิด ทักษะทางวิชาการ และทักษะทางสังคม

ทักษะในการคิด คือ สามารถอธิบาย ให้คำจำกัดความ สรุปกฎเกณฑ์ทั่วไป

เปรียบเทียบ คาคณะ เนเหตุการณส์ถานะการณส์ แยกความเหมือนกันและต่างกัน ยอมรับแนว
คิดใหม่

ทักษะทางวิชาการ ได้แก่ทักษะในการอ่าน เขียน ฟัง และ พูด การอ่านและ
ตีความ แผนที่ ความเข้าใจในกราฟ แผนภูมิ อักษรย่อต่าง ๆ รวมทั้งเข้าใจถึงการวิจัยและ
งานวิจัย

ทักษะทางสังคม แยกได้คือ สามารถร่วมงานกับบุคคลทั้งกลุ่มขนาดเล็กและกลุ่ม
ขนาดใหญ่ อภิปรายถึงผลงานของกลุ่มได้ ให้แนวคิดและหาทางปรับปรุงผลงานของกลุ่ม รวม
ทั้งสามารถเป็นผู้นำกลุ่มได้

3. ทศนคติ ได้แก่มีความตระหนักและให้ความสนใจอยู่เสมอในปัญหาสังคม มีความ
เชื่อว่าสมาชิกในสังคมช่วยให้สังคมดีขึ้นได้ ยอมรับในพฤติกรรมของบุคคลอย่างมีเหตุผล เชื่อ
ว่ามนุษย์ทุกคนมีทั้งส่วนดีและส่วนบกพร่อง ยอมรับในสิทธิเสรีภาพของบุคคล มีความรับผิดชอบต่อ
ตนเองและสังคม

จาโรลิเมค⁴ ได้สรุปว่า จุดมุ่งหมายทั่วไปของสังคมศึกษา คือให้ผู้เรียนได้เข้าใจ
ในสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเป็นแก่ชีวิตของเขา ซึ่งได้แก่รูปแบบการปกครองประเทศ กฎหมาย
สิทธิ และเสรีภาพ

คณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา⁵ ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายประถมศึกษา
ข้อหนึ่ง มุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะพื้นฐานเพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของชุมชนและสังคม มีชีวิตที่

⁴ John Jarolimek, Guide Lines for Elementary Social Studies
(Washington D.C. : Association for Supervision and Curriculum Develop-
ment, 1967), p. 11.

⁵ กรมวิชาการ กองพัฒนาหลักสูตร, สารบบางประการเกี่ยวกับการปรับปรุงหลักสูตร
ประถมศึกษาในปัจจุบัน, เอกสารอันดับที่ 2/2517 (เอกสารอัครสำเนา), หน้า 2.

สงบสุข และมีคุณสมบัติที่ของการเน้น ดังนี้

1. ไม่เห็นแก่ตัว
2. มีวินัยในตนเอง มุ่งมั่นในการทำงานให้สำเร็จ
3. ซื่อสัตย์ อ่อนน้อม และขยันหมั่นเพียร
4. รู้จักคิด วิचारณ์ และตัดสินใจอย่างมีเหตุผล
5. มีขันติธรรมต่อคำวิจารณ์ และยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคลและหมู่เหล่า
6. มีน้ำใจเป็นนักกีฬา และรู้จักยกย่องผู้อื่น
7. รู้จักทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น รู้จักเป็นผู้ให้ ผู้รับ ผู้นำ ผู้ตามที่ดี
8. รักความยุติธรรม ไม่ชอบอภิสิทธิ์

การสอนสังคัมศึกษา

จากจุดมุ่งหมายของวิชาสังคัมศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ปรับตัว เป็นสมาชิกที่ดีของสังคัม การที่จุดมุ่งหมายดังกล่าวมาแล้วจะบรรลุผลสำเร็จได้ ก็ต้องอาศัยกิจกรรมการสอน สุ่มนอมรวิวัฒน์⁶ มีความเห็นเกี่ยวกับการสอนสังคัมศึกษา ดังนี้

การสอนสังคัมศึกษาในปัจจุบันหันมาพึ่งเล็งความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับคนอื่น และความสัมพันธ์ระหว่างตัวนักเรียนกับสิ่งแวดล้อม การสอนและการสร้างความสัมพันธ์นี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ครูและนักเรียนจะต้องปฏิบัติ กระทำ ผักผ่อน เฝ้าดูแก้ปัญหาพร้อมกันเป็นระยะเวลาาน... การเรียนการสอนสังคัมศึกษาจึงเปลี่ยนไปจากการบอก - จด - ท่อง - ตอบ มาเป็นการเรียนโดยการ ฟัง - อ่าน - วิเคราะห์ - แก้ปัญหา - แสดงวิธีแก้ปัญหานั้น ๆ

⁶สุมน ออมรวิวัฒน์, การสอนสังคัมศึกษาในชั้นประถม, เอกสารทางวิชาการ แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อัดสำเนา), หน้า 3.

ก่ สวัสดิ์พิธานิชย์⁷ มีความเห็นว่า การสอนสังคมศึกษาที่ดีจะต้องให้เด็กเกิดความรู้ ความชำนาญ ทักษะ และนิสัยที่ดีต่อสังคม เพื่อให้เด็กโตขึ้นเป็นสมาชิกที่มีประโยชน์ต่อสังคม ในประเทศของเรามีโครงสร้างแบบประชาธิปไตย จึงต้องฝึกอบรมให้เด็กรู้จักพึ่งพาอาศัยกัน และอยู่ร่วมกันในชุมชนตามแบบประชาธิปไตย ซึ่งการดำเนินวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตยนี้ไม่ใช่ การประมวลความรู้มาท่องจำไว้ แต่ต้องออกมาในรูปของการกระทำ และรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล

จากคู่มือนิเทศการศึกษาวิชาสังคมศึกษา⁸ ได้ชี้แจง เกี่ยวกับการสอนวิชาสังคมศึกษา สรุปได้ว่า การสอนสังคมศึกษาควรสอนให้นักเรียนได้ค้นพบกฎเกณฑ์และหลักการด้วยตนเอง ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้กฎเกณฑ์ตั้งแต่ขั้นต้น แล้วขยายให้ลึกซึ้งตามลำดับ เด็กควรมีทัศนคติว่า ความรู้ที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สมบูรณ์ถึงที่สุด ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงได้

ปัญหาอีกด้านหนึ่งของครูสังคมศึกษา คือการเลือกเนื้อหา สุนทร สุนันท์ชัย⁹ มีความเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาวิชาสังคมศึกษาที่ครูควรระมัดระวัง คือ

1. การจัดลำดับเนื้อหา ซึ่งอาจจะจัดลำดับเนื้อหาได้หลายวิธี เช่น เรียงลำดับ จากง่ายไปยาก จากกฎเกณฑ์เบื้องต้นไปสู่กฎเกณฑ์ที่ลึกซึ้ง จากส่วนรวมไปสู่ส่วนย่อย หรือ จากส่วนย่อยไปหาส่วนรวม จัดลำดับตามเวลา จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเรียงตามลำดับ คือ จากอดีตมาสู่ปัจจุบัน

2. การย้ายทวนสิ่งที่เรียนมาแล้ว หมายถึงการนำเนื้อหาที่เคยเรียนมาแล้วใน ชั้นต้นมาเรียนซ้ำใหม่ในชั้นสูงขึ้น โดยขยายรายละเอียดให้กว้างขวางและลึกซึ้งพอเหมาะ กับวัยของผู้เรียน

⁷ ก่ สวัสดิ์พิธานิชย์, วิธีสอนสังคมศึกษาในชั้นประถม (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512), หน้า 22 - 23.

⁸ หน่วยศึกษานิเทศก์ , กรมสามัญศึกษา, คู่มือนิเทศการศึกษาวิชาสังคมศึกษา (พระนคร : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2513), หน้า 55 - 56.

⁹ สุนทร สุนันท์ชัย, เทคนิคและวิธีสอนวิชาสังคมศึกษา (พระนคร : สำนักพิมพ์- สหบัณฑิต, 2514), หน้า 72 - 73.

3. การจัดรวมเนื้อหาที่เรียนให้ประสานกัน เพื่อใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน เนื้อหาที่นำมาสอนควรจะสอดคล้องกับวิถีดำเนินชีวิตของชุมชนนั้น และปรับปรุงให้ใกล้เคียงกับสภาพความจริงมากที่สุด

สุรินทร์ สรสิริ และ คำรง มัชฌมพันธ์¹⁰ ได้เสนอแนะให้นำเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ของสังคมศึกษามาสร้างเป็นหน่วยสำหรับสอน ซึ่งประกอบด้วยเนื้อหาจากวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ หน้าที่ - ศีลธรรม ศิลป เนื้อหาต่าง ๆ นี้จะสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน มีกิจกรรม การสอนหลายอย่าง เพื่อให้เด็กสนใจ และบรรลุตามจุดมุ่งหมายของวิชาสังคมศึกษา การใช้ หน่วยการสอนจะสนองความแตกต่างของเด็กแต่ละคน ผู้เรียนได้มีโอกาสทำงานร่วมกัน เป็น การพัฒนาทักษะทางสังคม การเลือกหน่วยไปใช้ ถ้าเป็นหน่วยการสอนที่สร้างไว้แล้ว ควรดู ความสนใจและความแตกต่างของเด็ก ช่วงเวลาที่จะนำไปใช้ ความพร้อมของวัสดุประกอบการ เรียน

เพรสตัน และ เฮอแมน¹¹ ได้สำรวจการสอนสังคมศึกษาแบบต่าง ๆ ในโรงเรียน ประถมศึกษาในเขต กิ่งซานเมืองในสหรัฐอเมริกา พบว่าการสอนโดยให้หน่วยการสอนจะให้ ผลดีกว่า คือผู้เรียนสามารถทำข้อสอบมาตรฐานเพื่อวัดผลสัมฤทธิ์ในวิชาภูมิศาสตร์ ประวัติ- ศาสตร์ได้ดี และครูผู้ให้หน่วยการสอนในการสอนจะมีความสามารถทั่วไปดีกว่าในด้านการ- ประยุกต์วิธีวิธีการใหม่ ๆ มาใช้สอน รวมทั้งมีความคิดสร้างสรรค์ รู้แหล่งวัสดุ และติดตามผล การสอนอยู่เสมอ การเตรียมหน่วยการสอนควรจะมีร่วมกันเป็นกลุ่ม ซึ่งจะช่วยสร้างอุปนิสัย ที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่นให้แก่คณะครูด้วย เมื่อเตรียมหน่วยการสอนแล้ว ควรเตรียมชุด การสอนควบคู่กันไปด้วย ชุดการสอนนั้นประกอบด้วยเอกสารสำหรับให้นักเรียนอ่านประกอบ

¹⁰สุรินทร์ สรสิริ และ คำรง มัชฌมพันธ์ วิธีสอนสังคมศึกษา (พระนคร : องค์การ- คำคุณุสภา, 2516), หน้า 108 - 115.

¹¹Ralph C. Preston, and Wayne L. Herman, Jr., Teaching Social Studies in the Elementary School (4th ed.; New York: Holt Rinehart and Winston, Inc., 1974), pp. 154 - 159.

แผนที่ แบบฝึกหัด ภาพ การเล่นแข่งขัน ภาพยนตร์ ภาพเคลื่อนไหว ภาพนิ่ง หรือกิจกรรมอื่น ๆ แล้วแต่ความจำเป็นของแต่ละหน่วย สิ่งที่จะขาดไม่ได้คือคู่มือสำหรับครู เพื่อให้ครูดำเนินการสอนได้ทันที่ตามลำดับชั้นของชุดการสอนนั้น

สนิท ทิพวัลย์¹² ให้ความเห็นว่า วิธีการสอนเป็นเรื่องของครูซึ่งจะต้องรับผิดชอบหาวิธีการที่มีประสิทธิภาพเพื่อแนะแนวเด็กให้เรียนรู้และเจริญงอกงาม ครูไม่ควรยึดวิธีการสอนอย่างเดียว วิธีการแต่ละวิธีต่างก็มีประโยชน์ในแง่หนึ่ง วิธีสอนต่าง ๆ อาจจำแนกได้ดังต่อไปนี้

1. แบบหน่วย
2. แบบกำหนดหัวข้อสำคัญ
3. แบบอภิปราย
4. แบบโครงการ
5. แบบปัญหา
6. แบบทดลอง
7. แบบใช้คำรา
8. แบบบรรยาย
9. แบบถามตอบ
10. แบบทำงานกลุ่ม

เฟรนเคิล¹³ มีความเห็นว่า การสอนสังคมศึกษาโดยมุ่งให้ผู้เรียนรู้จักคิดนั้น เป็นพื้นฐานที่จะช่วยให้ผู้เรียนฝึกการตัดสินใจด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล การใช้คำถามจะช่วยฝึกความคิดของผู้เรียนได้ดี อาจจำแนกประเภทคำถามได้คือ

¹²สนิท ทิพวัลย์, "การสอนสังคมแบบต่าง ๆ," วิทยาสาร, 26 (15 มิถุนายน, 2518), 34 - 35.

¹³Jack R. Fraenkel, ibid., pp. 175 - 182.

1. คำถามทบทวนความจำ คือคำถามที่ถามถึงข้อเท็จจริงซึ่งผู้เรียนได้เคยเรียนมาแล้ว เช่น ปากีสถานแยกออกจากอินเดีย เมื่อใด หรือ ปัจจุบันสหภาพโซเวียตรัสเซีย มีประชากรเท่าใด

2. คำถามเพื่อการบรรยาย คือคำถามที่ช่วยให้ผู้เรียนรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ นำมาบรรยายเปรียบเทียบให้เห็นถึงลักษณะของสิ่งที่ถาม เช่น จงบอกลักษณะเขตเพาะปลูกที่สำคัญในโซเวียตรัสเซีย หรือ เชื้อชาติของชาวอาฟริกัน ในปี ค.ศ. 1945 กับในระยะหลังสงครามโลกครั้งที่สองต่างกันอย่างไร

3. คำถามเพื่อการอธิบาย คือคำถามที่ผู้ตอบจะต้องรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งเหตุผลมาอธิบาย เช่น ทำไมบางคนจึงเห็นด้วยกับสถานะการณการสู้รบในเวียดนาม หรือ ทำไมจึงว่า สหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนปากีสถานมากกว่าอินเดียในปี ค.ศ. 1971

4. คำถามเพื่อการวิเคราะห์ คือคำถามที่ผู้ตอบจะต้องนำความรู้หลายด้านมาผสมผสานกัน เช่น ควรจะปรับปรุงปัญหาที่เกิดจากการเคลื่อนย้ายของคนงานในแคลิฟอร์เนียอย่างไร

5. คำถามเพื่อคัดค้านหาข้อยุติ เช่น ข้อสรุปข้อใดที่เป็นความจริง

6. คำถามที่ตอบได้อย่างเสรี คือคำถามที่ผู้ตอบจะแสดงความคิดเห็นอย่างไรก็ได้ เช่น อะไรจะเกิดขึ้นถ้า โรเบิร์ต คัมพรี เป็นประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกา ในปี 1968

สี่¹⁴ ได้ศึกษาว่า การสอนโดยใช้การแสดงละคร (Dramatic play) ประกอบการสอนช่วยให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สิ่งที่เขาคงการรู้อย่างสนุกสนาน ผู้เรียนสนใจและได้ร่วมกิจกรรมในการเรียนโดยทั่วถึง การแสดงนี้ไม่จำเป็นต้องจัดเป็นเวที จะจัดที่ใดก็ได้ หน้าห้องเรียนในสนาม หรือที่อื่นตามความเหมาะสม ผู้เรียนจะมีจุดหมายของเขาเอง คิดจัดกิจกรรมโดยการปรึกษากันในกลุ่ม เริ่มตั้งแต่เลือกหัวข้อในการแสดงตามความสนใจ ศึกษารายละเอียดของเนื้อเรื่อง จัดหาผู้แสดง กำหนดบทบาท จัดหาวัสดุสิ่งของ จากการแสดงและ

¹⁴John R. Lee, *ibid.*, pp. 269 - 290.

กิจกรรมที่ผู้เรียนจัดจะทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง และวัดผลตัวเองได้หลังจากจบการ
แสดงแล้ว บทบาทของครูเป็นเพียงผู้กำหนดยุทธศาสตร์ของผู้เรียนนั้นเหมาะสมหรือไม่ และผู้เรียน
ได้เรียนรู้ตามที่มุ่งหมายไว้เพียงไร พร้อมทั้งติดตามผลความก้าวหน้าต่อไป การสอนลักษณะนี้
อาจจะเป็นการแสดงในรูปแบบที่ไม่ใช่ละคร เช่น การจำลองสถานการณ์ และการแสดงบทบาท
สมมติ (Simulations and Role Playing) การแสดงบทบาทสมมติไม่ใช่ชีวิตจริง
แต่ก็จำลองสถานการณ์ที่เป็นจริงมาศึกษา ซึ่งบางครั้งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีกว่าชีวิต
จริง เพราะบทบาทและสถานการณ์ที่กำหนดขึ้นนั้น ควบคุมให้เหมาะสมกับความสามารถและ
ลักษณะเฉพาะของกลุ่มผู้เรียนได้ การลองผิดลองถูกในสถานการณ์จำลองและบทบาทสมมติ
ไม่ก่อให้เกิดข้อเสียเหมือนการลองในชีวิตจริง

แฮนค์เลย์¹⁵ พบว่า การใช้บทบาทสมมติจะทำให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความมั่นใจใน
ความคิดเห็นมากขึ้น เขาได้ทดลองใช้หน่วยการสอนวิชาสังคมศึกษา 4 หน่วย จัดกิจกรรม
การสอนแบบการแสดงบทบาทสมมติทดลองสอนนักเรียน จำนวน 57 คน ซึ่งเป็นชั้นเรียนแบบ
ผสม มีนักเรียนสามระดับ คือ 4 - 5 - 6 เป็นเวลา 4 สัปดาห์ การแสดงบทบาทสมมตินั้น
นักเรียนที่อาสาสมัครจะเป็นผู้แสดง นักเรียนที่ไม่ได้ร่วมแสดงจะเป็นผู้สังเกต และรวมอภิปราย
ในตอนท้าย จากการเปรียบเทียบผลการทดสอบความคิดเห็นก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัย
สำคัญ ผลเฉลี่ยของการเรียนดีขึ้น นักเรียนมีความตั้งใจและสนใจในการแสดงบทบาทสมมติ
และตั้งใจเรียนมากกว่าเดิม

แมคคินเนย์ และ โกลเดน¹⁶ ศึกษาการใช้ละครในการสอนสังคมศึกษาชั้นประถม-

¹⁵Mills Leslie Handley, "The Relationship of Role Play and
Opinion Change in Elementary School Children," Dissertation Abstracts
International. 36 (December, 1975), 3383 - 3384 A.

¹⁶James D. McKinney and Loretta Golden, "Social Study Drama-
tic Play with Elementary School Children," The Journal of Educa-
tional Research, 67 (December, 1973), 172 - 175.

ศึกษาระดับ 2 สองห้องเรียน จำนวน 48 คน โดยเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม จำนวน 25 คน ซึ่งสอนด้วยวิธีการเดิม การใช้การแสดงละครในการสอนสังคมศึกษานั้น นักเรียนจะเลือกหัวข้อที่จะแสดงจากบทที่ครูเตรียมไว้ และกำหนดหน้าที่กันเองตามความถนัดของแต่ละคน ครูจะช่วยแนะและกำหนดกิจกรรมในการเตรียมตัว เช่น ภูเขาหนึ่ง ภาพยนตร์ ภาพเคลื่อนไหว หรือ พังแถบบันทึกเสียง หลังจากได้ทดลองใช้บทละครในการสอนสังคมศึกษาทั้งหมด 26 บทละคร ในเวลา 1 ปี พบว่า นักเรียนกลุ่มทดลองมีความรู้สึกว่ามี ความคิดกว้างขวาง เข้าใจกฎเกณฑ์ทั่วไปของชุมชนมากกว่ากลุ่มที่ใช้วิธีสอนแบบเก่า

เคนดริค¹⁷ ศึกษาการสอนสังคมศึกษาโดยใช้สถานการณ์จำลองทดลองกับตัวอย่างประชากร จำนวน 294 คน เป็นชาย 150 คน หญิง 144 คน แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มทดลอง 152 คน กลุ่มควบคุม 142 คน และครูที่เข้าร่วมสังเกต 6 คน ใช้เวลา 5 สัปดาห์ หลังจาก 5 สัปดาห์แล้ว ให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มทำข้อทดสอบผลสัมฤทธิ์ ผลสอบโดยเฉลี่ยทั้งสองกลุ่มมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 หลังจากนั้นทั้งสองกลุ่มเรียนวิชาสังคมศึกษาตามปกติ ในสัปดาห์ที่ 10 ให้นักเรียนทั้งสองกลุ่มทำแบบสอบถามเพิ่มเติม ผลปรากฏว่า ผลสอบโดยเฉลี่ยของทั้งสองกลุ่มต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่า ความร่วมมือ ความสนใจในการเรียนตลอดจนทัศนคติที่ก่อตัววิชาสังคมศึกษาและการเรียนการสอนของกลุ่มที่ใช้สถานการณ์จำลองมีมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้ใช้สถานการณ์จำลอง และเมื่อกลุ่มทดลองกลับไปเรียนวิชาสังคมศึกษาด้วยวิธีการเดิม ความสนใจและความสนุกในการร่วมกิจกรรมลดน้อยลง

มิลโบร์¹⁸ มีความเห็นว่า การที่จะให้ผู้เรียนนำความรู้ไปใช้ได้จริงในการดำเนิน

¹⁷Cherry Kendrick, "Simulation in High School Social Studies: Student Cognitive Retention and Pupil Teacher Affective Perceptions," Dissertation Abstracts International, 34 (February, 1974), 4712-4713A.

¹⁸Barbara Milbauer, "The City Inside the School," Teacher, 93 (January, 1976), 57 - 58.

ชีวิตนั้น ควรจำลองสภาพสังคมไว้ในโรงเรียน ดังเช่นโรงเรียนประถมศึกษาเวสต์เตอร์ ใน รัฐอูทาห์ สหรัฐอเมริกา ชุมชนที่โรงเรียนตั้งอยู่เป็นชุมชนที่มีกลุ่มคนจนอยู่มาก นักเรียนจึงมัก มีปัญหาในการเรียน ขาดระเบียบวินัย ผลการเรียนต่ำ เพื่อจูงใจให้นักเรียนสนใจการเรียน และส่งเสริมความรู้ด้านการประกอบอาชีพเพื่อนำไปใช้เมื่อเรียนจบ จะได้ประกอบอาชีพใน ชุมชนนั้นได้ จึงจัดสภาพโรงเรียนให้คล้ายคลึงกับชุมชน มีร้านค้า ร้านถ่ายรูป ธนาคาร ที่ทำการไปรษณีย์ สำนักงานหนังสือพิมพ์ ครูเป็นผู้สนับสนุนและดูแล นักเรียนจะเป็นผู้ดำเนินการทั้งหมดเองโดยใช้เวลาในภาคบ่าย ภาคเช้าเป็นการเรียนตามปกติ การทำงานของ นักเรียนนอกจากจะเป็นการเรียนรู้อาชีพแล้ว ยังได้ค่าตอบแทนเป็นบัตรแลกเงิน ซึ่งจะนำไป แลกเงินหรือฝากธนาคารในโรงเรียนได้

คูเปอร์ และ ฮาเวอร์โกส¹⁹ มีความเห็นว่า จุดมุ่งหมายข้อหนึ่งของการสอนสังคม-ศึกษา คือฝึกให้นักเรียนรู้จักพิจารณาปัญหาของสังคมรอบ ๆ ตัวนักเรียนและกระตุ้นให้นักเรียน คิดแก้ปัญหาเหล่านั้นเพื่อสภาพสังคมที่ดีกว่าเดิม จุดมุ่งหมายที่กล่าวนั้นจะบรรลุผลสำเร็จได้จำเป็นต้องปรับปรุงการสอนและวัสดุประกอบการสอน เพื่อช่วยในการฝึกนักเรียนให้รู้จักวิเคราะห์ ปัญหา สืบหาข้อมูล ทั้งสมมติฐานและรู้จักการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การสอนสังคมศึกษา โดยวิธีสื่อทัศนวัสดุเกี่ยวกับการฟังยังมีน้อยไม่แพร่หลาย เท่าที่เป็นอยู่มากจะใช้ฟังเนื้อหาบทเรียนในห้องเรียนเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่ช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจปัญหาที่แท้จริงของสังคม การใช้ เพลงตามสมัยนิยมจากวิทยุกระจายเสียงมาประกอบการสอนสังคมศึกษาจะทำให้นักเรียนสนใจ ในปัญหาของชุมชนมากขึ้น นักเรียนที่ฟังเพลงจากวิทยุกระจายเสียงนั้น อาจจำแนกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. ฟังทั้งทำนองและคำร้อง เข้าใจในเนื้อร้องนั้น
2. ฟังเพียงผ่านหูไป ไม่สนใจในเนื้อร้อง ไม่สนใจความหมายของเพลง

¹⁹B. Lee Cooper and Larry S. Haverkos, "Using Popular Music in Social Studies Instruction," Audiovisual Instruction, 54(November, 1972), 86 - 88.

ครูอาจให้นักเรียนพิจารณาเนื้อร้องของเพลงตามสมัยนิยมที่นักเรียนสนใจฟังโดยทั่วไปว่าเนื้อร้องของเพลงเหล่านั้นมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องอะไรบ้าง ในกรณีนี้นักเรียนกลุ่มแรกจะช่วยให้ นักเรียนกลุ่มที่สองคุ้นเคยกับความหมายของเนื้อเพลงมากขึ้น เพราะแต่เดิมเขาเพียงแต่ฟังผ่านไปเท่านั้น ไม่ได้เอาใจใส่ในคำร้องและความหมาย จากการสอบถามความเห็นของนักเรียน 2 โรงเรียนในรัฐโอไฮโอ สรุปได้ว่า เพลงตามสมัยนิยมที่เขาฟังอยู่นั้นจำแนกเนื้อหาจากคำร้องของเพลงได้ดังนี้

1. เกี่ยวกับศาสนา
2. ความเศร้าความว้าเหว
3. วิฤติการทางสังคม
4. วัฒนธรรมของวัยรุ่น
5. สิทธิและเสรีภาพ
6. การต่อต้านสงคราม
7. ยาเสพติด
8. เชื้อชาติ

จากเนื้อหาสาระที่ได้จากคำร้องของเพลงต่าง ๆ เหล่านี้ ครูให้นักเรียนอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น อาจจะใช้คำถามกระตุ้น เช่น คำแสดง คำที่มีความหมายสองแง่ คำที่มีความหมายอื่นแฝงอยู่ในเนื้อร้องของเพลงต่าง ๆ นั้น จะทำให้วัฒนธรรมทางภาษาของเด็กในสหรัฐอเมริกาเสื่อมลงหรือไม่ จะใช้เพลงเป็นเครื่องมือในการสำรวจความเสมอภาคของสังคมได้หรือไม่ เนื้อหาของเพลงที่ผู้แต่งเป็นคนผิวดำ กับผู้แต่งผิวขาว ส่วนใหญ่เหมือนหรือต่างกันอย่างไร เป็นต้น

สะเยียม จินาบุญ²⁰ มีความเห็นเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ประกอบการสอนวิชาสังคมศึกษา สรุปความได้ว่า แผนที่เป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นอย่างหนึ่งในการสอนสังคมศึกษา เพราะจะเป็นสิ่งช่วย

²⁰สะเยียม จินาบุญ, "แผนที่อุปกรณ์ที่จำเป็น," ประชาศึกษา, 26 (มกราคม, 2518), 23 - 28.

ให้นักเรียนสนใจ เสริมสร้างควมจำ และทำให้เกิดจินตนาการอันกว้างไกล ช่วยให้นักเรียน มีความคิดเปรียบเทียบและหาเหตุผล เช่น แผนที่ประเทศไทยซึ่งแสดงลักษณะความสูงต่ำของ ภูมิภาคต่าง ๆ ย่อมทำให้นักเรียนมองเห็นลักษณะภูมิประเทศของแต่ละภาคได้ชัดเจน ช่วยให้นักเรียนหาเหตุผลเปรียบเทียบว่า ทำไมแต่ละภาคจึงมีดินฟ้าอากาศ และการทำมาหากิน เช่นนั้น

ครูสังคัมศึกษา

นอกจากวิธีการสอน อุปกรณ และกิจกรรม จะมีความสำคัญในการสอนสังคัมศึกษาแล้ว ตัวครูก็มีส่วนอยู่มากที่จะช่วยให้นักเรียนเปลี่ยนพฤติกรรมไปอย่างไร อัลทักเคอร์²¹ ได้ให้ ข้อคิดเกี่ยวกับบทบาทของครูสอนสังคัมศึกษา สรุปความว่า เทคนิคการสอนต่าง ๆ นั้น ต้อง ประกอบด้วยความรู้ลึกของครูซึ่งมีต่อวิชาที่สอน และต่อนักเรียนประกอบกัน ครูต้องมีความชอบ วิชาสังคัมศึกษาและสนใจนักเรียนควบคู่กันไป เด็กจะไม่สนใจในวิชาสังคัมศึกษาเท่าที่ควร ถ้า ครูมีทัศนคติไม่ต่อวิชานี้ นอกจากนี้ ครูสังคัมศึกษาควรเป็นคนที่มีความอยากรู้อยากเห็น เสมอ ครูจะมีคำถามอยู่ในใจเสมอในสิ่งที่ครูยังไม่รู้กระจ่าง การจะฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด เป็นนั้น ครูต้องรู้จักคิดอยู่เสมอเสียก่อน เทคนิควิธีสอนนั้นเป็นผลของประสบการณ์ที่ได้ทดลอง มาแล้วว่าดี การนำมาใช้ต้องดัดแปลงให้เหมาะสมกับสถานการณ์

สุมน อมรวิวัฒน์²² ได้เขียนเกี่ยวกับครูสังคัมศึกษาไว้ ดังนี้

...ครูจะต้องรู้จักเด็ก ทั้งในแง่ของพัฒนาการทุกด้าน รู้จักหลัก แหล่งพินของ เด็ก รู้จักลักษณะนิสัยดีหรือชวามีอยู่มากน้อยเพียง ไດ เพราะสิ่งเหล่านี้ย่อมมีส่วนสัมพันธ์กับการเรียนการสอน-

²¹ นาราน อัลทักเคอร์, "บทบาทของครูสอนสังคัมศึกษา," รายงานการสัมมนา ศึกษานิเทศก์และครูสังคัมศึกษาระดับประถมศึกษา (พระนคร : โรงพิมพ์การศาสนา, 2510), หน้า 159 - 164.

²² สุมน อมรวิวัฒน์, "ครูสังคัมศึกษา ประติมากรผู้สร้างพลเมืองดี," การสอน สังคัมศึกษาในชั้นประถม, เอกสารทางวิชาการ แผนกวิชาประถมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (อัครสำเนา), หน้า 8 - 9.

สังคมศึกษา ถ้าเด็กปร่างผอมเกร็ง ยากจน พ่อแม่ทะเลาะเบาะ
 แวงกัน จนเด็กกลายเป็นคนขร่ากถั่ว เคยชินต่อการอดมื้อกินมื้อ
 และริษยาผู้อื่นอยู่เสมอ การที่ครูจะสอนให้เขาเป็นผู้มีเมตตาใจใ
 รุจกเสียสละ ให้ความร่วมมือกับเพื่อน ๆ นั้น มีใจเป็นของงาย
 การสอนนี้ผู้เรียนที่ทองวิ่งขายใบตรวูจสลากรินแแบ่ง หรือสูจิบัตรวัน
 แซงมา ให้รุจกโทษของการพนันนั้นยอมยากเย็น และคงอุอาศัย-
 ความพยายาม อยางไรก็ตาม ครูสังคมศึกษายอมส่าหนักอยเสมอวา
 ถึงเด็กจะมีลักษณะนิสัยหรือมีพื้นเพมาอยางไร ครูคงมีวิธีจะอบรม
 เขาให้ดีขึ้นมาจนใด ถึงแมจะไม่ดีพร้อม ก็คงดีกว่าเดิม

รายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขาแรก ของแผนกวิชาประถมศึกษา คณะ
 ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย คำน ชาวหนู²³ วิทยากรผู้หนึ่งของการทดลองฝึกอบรม
 ครูช่วยสอนชาวเขารุ่นนี้ ได้สร้างหน่วยการสอนสังคมศึกษาเพื่อปลูกฝังค่านิยมแก่นักเรียนชั้น
 ประถมศึกษาตอนต้น โดยนำหน่วยการสอนที่สร้างไปทดลองสอนแก่ผู้เข้ารับการอบรม ซึ่งเป็น
 ชาวเขาเผ่าต่าง ๆ จำนวน 57 คน เป็นระยะเวลา 3 เดือน ผลการวิจัยพบว่า หลักสูตร
 แบบเรียน และหน่วยการสอนที่สร้างขึ้น ทำให้สัมฤทธิ์ผลทางด้านวิชาการของผู้รับการอบรม
 เพิ่มขึ้น และนอกจากผู้เข้ารับการอบรมจะเรียนรู้ด้านวิชาการดีแล้ว ยังมีความสามารถในการ
 การสอนอยู่ในเกณฑ์ที่ดีด้วย ส่วนการปลูกฝังค่านิยมนั้น หน่วยการสอนที่สร้างขึ้นใช้ได้ผลดี
 คะแนนที่วัดพฤติกรรมทางค่านิยมของผู้รับการอบรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ
 .001 และมีแนวโน้มที่จะใช้ปลูกฝังค่านิยมแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้นได้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²³ คำน ชาวหนู, "หน่วยการสอนสังคมศึกษาเพื่อปลูกฝังค่านิยมแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาตอนต้น" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

บุปผา วงษ์สนธิ²⁴ ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะในการสอนสังคมศึกษา โดยทดลองฝึกอบบรมครูช่วยสอนชาวเขา ปีเกี่ยวกับการวิจัยของ ท่าน ชาวหนู การทดลองครั้งนี้ได้พบว่า อุปสรรคในการพัฒนาทักษะ คือพื้นฐานความรู้เดิมและทักษะทางภาษาของผู้เข้ารับการอบรม ผลการวิจัยปรากฏว่า ผลการฝึกอบบรมเป็นที่น่าพอใจ คะแนนก่อนและหลังการฝึกอบบรมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .001 สัมฤทธิ์ผลด้านวิชาการกับความสามารถในการสอนสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

จรรยา จัวนาน²⁵ วิจัยการผู้หนึ่งในการทดลองฝึกอบบรมครูช่วยสอนชาวเขารุ่นที่สอง ตามโครงการทดลองฝึกอบบรมครูช่วยสอนชาวเขา ได้ทดลองใช้แบบเรียนวิชาสังคมศึกษาที่สร้างขึ้น กับผู้รับการอบรมชาวเขา จำนวน 55 คน ผลการวิจัยพบว่า การฝึกอบบรมได้ผลเป็นที่น่าพอใจ คะแนนเฉลี่ยจากการทดสอบด้านวิชาการและวิชาครูเบื้องต้น ก่อนและหลังการฝึกอบบรมมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ .01 และความสัมพันธ์ระหว่างสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการกับความสามารถในการสอนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 พื้นฐานการศึกษาและสภาพของผู้รับการอบรมไม่มีอิทธิพลต่อความมั่นใจในการสอน และผู้รับการอบรมมีความเข้าใจเนื้อหาในแบบเรียนสังคมศึกษาอยู่ในเกณฑ์ดี

ในปี พ.ศ. 2518 วิไลวรรณ ตรีศรี²⁶ ได้สร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษา ชั้นประถมศึกษาปีที่สาม เพื่อทดลองใช้ในการฝึกอบบรมครูช่วยสอนชาวเขารุ่นที่สาม จำนวน 80 คน

²⁴บุปผา วงษ์สนธิ, "การพัฒนาทักษะในการสอนสังคมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2516).

²⁵จรรยา จัวนาน, "การฝึกอบบรมผู้ช่วยครูสอนเด็กชาวเขาในการสอนวิชาสังคมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517).

²⁶วิไลวรรณ ตรีศรี, "การสร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่สาม สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา" (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต แผนกวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518).

เป็นพระภิกษุ 8 รูป สามเณร 13 รูป และฆราวาส 59 คน เป็นเวลา 3 เดือน ผลการวิจัยสรุปได้คือ การทดลองฝึกอบรมประสบผลสำเร็จ ผู้รับการอบรมมีความรู้ทางวิชาการและการสอนคือ ความสัมพันธ์ระหว่างสัมฤทธิ์ผลด้านวิชาการกับความสามารถในการสอน โดยหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ได้เป็น 0.363 มีนัยสำคัญที่ระดับ .01 และค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของคะแนนวิชาครูเบื้องต้นกับความสามารถในการสอน เป็น 0.407 และมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 นอกจากนี้ ผู้เข้ารับการอบรมมีความเข้าใจในแบบเรียนวิชาสังคมศึกษาที่ พื้นฐานการศึกษา สถานภาพและกลุ่มของผู้รับการอบรมไม่มีอิทธิพลต่อความมั่นใจในการนำแบบเรียนไปใช้ ความเข้าใจในแบบจำลองการสอนก่อนและหลังการฝึกสอนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ผู้รับการอบรมส่วนใหญ่เข้าใจในแบบจำลองการสอน แต่ผู้รับการอบรมกลุ่มเก่า คือกลุ่มที่เคยได้รับการอบรมมาก่อนแล้ว มีความเข้าใจในแบบจำลองการสอนแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญ สำหรับความมั่นใจในการนำแบบจำลองการสอนไปใช้นั้น ปรากฏว่า พื้นฐานความรู้ สถานภาพ และกลุ่มของผู้รับการอบรมส่วนใหญ่ไม่มีอิทธิพลต่อความมั่นใจ

ศิลปชัย ดวงแก้ว²⁷ ได้สร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำหรับครูช่วยสอนชาวเขา เพื่อนำไปทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนเด็กชาวเขา ตามโครงการทดลองฝึกอบรมครูช่วยสอนชาวเขารุ่นที่สาม ปีเกี่ยวกับการทดลองของ วิไลวรรณ ตรีศรี ผลการวิจัยพบว่า ความแตกต่างระหว่างมัชฌิมเลขคณิตของการทดสอบก่อนและหลังการฝึกอบรมของผู้รับการอบรม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ได้เป็น .36 และความสัมพันธ์ระหว่างวิชาครูกับความสามารถในการสอน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ได้เป็น .40 ความสัมพันธ์ทั้งสองลักษณะดังกล่าวแล้วนั้นมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 พื้นฐานการศึกษาและสถานภาพของผู้รับการอบรมไม่มีอิทธิพลต่อความเข้าใจในแบบจำลองการสอนและแบบเรียนสังคมศึกษา ผลการอบรมเป็นที่น่าพอใจ

²⁷ศิลปชัย ดวงแก้ว, "การสร้างแบบจำลองการสอนสังคมศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 สำหรับครูช่วยสอนเด็กชาวเขา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิตศึกษาด้านศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 2518).